

OPONENTNÍ POSUDEK

na diplomovou práci

**slečny Bc. Zuzany Koňasové
TUL, Fakulta Umění a Architektury
Atelier: Ing. arch. Akad. arch. Jan Hendrych**

LIBEREC UŽ NÁDRAŽÍM NEKONČÍ (ÚZEMÍ VLAKOVÉHO NÁDRAŽÍ V LIBERCI)

Jako u předchozích oponentur, které jsem měl tu čest pro Vaši universitu vypracovat, bych před vlastními úvahami o projektu slečny Zuzany Koňasové rád váženého čtenáře upozornil na několik aspektů, které hrají roli v mém osobním přístupu k předložené diplomové práci.

Jednak jsem během práce na tomto oponentním posudku, ani předem, neměl možnost se slečnou Zuzanou Koňasovou setkat (to hlavně díky vzdálenosti, která nás dělí), abychom její projekt osobně prodiskutovali, a abych tudíž měl možnost předem formulovat různé připomínky. V tom smyslu je moje reflexe zčásti povrchní, reakcí na celkový a první dojem. Možná, že právě to je žádoucím efektem, totiž posoudit projekt, neztížen informacemi procesu tvorby. Naštěstí jsem měl možnost poznat v posledních letech Liberec (více, než za celý svůj život), právě díky účasti na různých projektech na vaší univerzitě.

Za druhé bych rád požádal (stejně jako u předešlých oponentur) o míru tolerance k mým vyjadřovacím schopnostem. Přiznám se, že sám pociťuju značné mezery v mé české slovní zásobě, i to, že právě české urbanistické a architektonické terminologii zůstávám hodně dlužen. Doufám ale, že v tomto případě jde především o obsah a méně o formu posudku.

Moje současná pozice – můj český původ, profese a pedagogické působení v Belgii – mi umožňuje srovnávat úroveň prací studentů v obou našich zemích. V dnešním pedagogickém kontextu internacionalizace a harmonizace evropských a světových škol architektury je toto hledisko čím dál důležitější.

A bylo to právě v Liberci, kde jsme společně s TUL loni na podzim organizovali workshop s českými a flámskými studenty, spodobnou tematikou, jako je právě projekt slečny Zuzany Koňasové.

Diplomový projekt:

Podle mého názoru je předložený diplomový projekt zvládnut na dobré úrovni. Jde v každém případě o netypické pojetí i řešení. Projekt se zabývá transformací okolí nádraží a zkoumá vlivy způsobené navrženými intervencemi do urbanistické struktury města. Je navíc zajímavou mozaikou racionálních přístupů fungování města na straně jedné a různými tématy týkající se identity a atmosféry Liberce na straně druhé. Ze syntézy obou pak vzniká koncept navrhované intervence do struktury města.

Prezentace projektu je sama o sobě zajímavá, ale není vždy jednoduché orientovat se v jednotlivých částech, už proto, že ne vždy souhlasí stavba dokumentu s obsahem projektu uvedeném na druhé straně svazku (pro snazší orientaci by určitě stálo za to, uvést u jednotlivých kapitol i čísla příslušných stránek). Projekt však obsahuje všechny aspekty nutné k tomu, aby práce odpovídala akademické úrovni.

Úvod:

Projekt vychází z daného kontextu funkčních a prostorových vztahů a věčného napětí – krajina versus město. Formuluje jasně problematiku Liberce jako města rozděleného na dvě části silnou dynamickou bariérou lineárních infrastruktur (železnice a dálnice).

Konceptuální ambice projektu je vcelku jasná: neutralizovat tuto bariéru a z obou částí Liberce vytvořit znovu jeden prostorový a funkční městský celek, a zároveň strategicky promyšlenou urbanistickou intervencí vytvořit druhé těžiště městského jádra (srdce). Tímto programem tak vzniká území přímo nabyté rozvojovou potencialitou. Z těchto možností se také projekt snaží těžit. Dalekosáhlá analýza stávajícího stavu uvádí reference na historické kvality, aniž by tyto slepě přejímala. Tyto analytické prvky jsou také základem a argumentací pro prostorovou a funkční organizaci nového centra i pro komplementaritu tohoto rozvojivého pólu a současného městského centra.

Co se formální stránky týká je v projektu zvolena neobvyklá, ale zajímavá cesta „opačného“ prezentačního postupu. Na místo klasického počátku od největšího měřítka a nejvyšších konceptuálních a strukturálních úrovní (macro) je zvolen postup opačný. Svazek uvádí na počátku samotný návrh - urbanistickou intervenci v okolí libereckého nádraží - a teprve potom jednotlivé kroky, které tento návrh zdůvodňují, argumentují a vsazují do širších měřítek a prostorových vztahů.

V úvodu je řadou graficky přehledných a jasných schémat znázorněn hlavní záměr projektu a hned také doložen přehledem rozdílů mezi současnou situací a předpokládaným vývojem strukturálních změn v širším území navrhované intervence. Po sdělení základních ambic projektu následuje prezentace vlastního návrhu sekundárního centra Liberce a okolí nádraží. Ten je nejprve uveden řadou perspektivních pohledů, skicujících prostorovou atmosféru při příjezdu do Liberce vlakem. Pak teprve jsou doloženy technické informace jako jsou plány a řezy celým komplexem.

Věrně zvolenému prezentačnímu principu (od detailu k celku) uvádí po té projekt řadu úvah a myšlenkových postupů, které dokládají a argumentují uvedené výsledky. Pomocí konceptuálních schémat jsou ilustrovány hlavní prvky návrhu.

Druhá část projektové dokumentace je věnovaná analýzám místa a úkolu. Zde je uvedena celá řada důležitých informací a rozborů historického i současného stavu města, jeho okolí i jeho regionální, národní a mezinárodní pozice. Od morfologie liberecké krajiny až po statistické a demografické údaje.

Jedním ze stěžejních témat projektu je doprava. Ta je zevrubně analyzována a rozdělena na jednotlivé dopravní modusy (regionální, městskou a obecně hromadnou). Doprava je v projektu stěžejní a vitální funkcí. Ta je nejen základní podmínkou urbanistického rozvoje, ale i nosičem městského života a tudíž i katalyzátorem identity města. Následující jsou pak analytické informace o přímém okolí současného železničního nádraží.

Připomínka:

Zvolená prezentační metoda (od „nižší“ úrovně, měřítkové i co se komplexity týká, k vyšším a širším urbanistickým strukturám) je určitě odvážným a zajímavým postupem. Čtenář (posluchač) je tak hned na počátku konfrontován s vlastním návrhem a pak teprve je postupně vysvětlován proces vlastní koncepce. To určitě přispívá k větší zainteresovanosti pozorovatele, než cesta klasická.

Přesto si dovoluji poznámku. Samozřejmě, že v organismu města „vše souvisí se vším“, a že tudíž i všechny informace uvedené v předloženém projektu jsou do určité míry relevantní. Přesto mi často připadá složité najít vztah mezi jednotlivými údaji, informacemi a analýzami a vlastním návrhem. Podle mého názoru musí být tento vztah zřetelný a přesvědčivý. Jinými slovy, analýza, která není v návrhu použita, nebo která netvoří ilustraci či argument vysvětlující koncepci, je jen analýzou s čistě informativním charakterem. Analytické údaje by měly sloužit k individuální interpretaci skutečnosti a měly by vždy vést k nějakému (co nejsobnějším) závěru, který je pak 'převeden' do koncepce návrhu. Netvrdím, že tento dojem u předloženého projektu převládá, ale často je těžké tyto vztahy (bez přídavného vysvětlení) vystopovat.

Urbanistické řešení:

Jak již uvedeno, je hlavním zadáním projektu vytvořit z obou oddělených částí Liberce jeden městský celek, jeden organismus. Těžiště tohoto spojení je situováno do místa geometrického křížení dvou městských os – klidové (městské, rekreační, orientované na nemotorizované proudy,...) a dynamické (reprezentované dálnicí a železnicí). Kromě vlastního fyzického propojení nese v sobě křížení těchto os i další funkční i významové vrstvy a řadu symbolických programů (např. spojení české vesnice a německého města).

U návrhu na novou prostorovou organizaci vlastního nádraží a jeho přímého okolí pracuje autorka plnohodnotně se skutečným třidimenzionálním prostorem a neomezuje se na pouhou dvojrozměrnou planologii. To se týká i využití morfologie terénu a všech výškových rozdílů okolní krajiny. To vše je jasně a přehledně dokládáno výkresovou dokumentací i graficky zajímavými rendry. Stejně kompletně je pojato spojení obou městských center (historického a tohoto nového). V tomto duchu je navržena také valorizace Třídy 1. máje a jejího okolí.

Pravděpodobně nejradičálnější vize na úrovni celého města je návrh dopravního řešení. Autorka přemísťuje dálnici ze středu města a odkloňuje trasu na úbočí ještědského masivu. Kolem historického centra navrhuje vnitřní městský okruh (míjící nádraží) a v centru samotném redukuje motorizovanou dopravu, nebo úplně eliminuje. Akcent se v každém případě přenáší na veřejnou a hromadnou dopravu a na cyklistické stezky a bytové zóny a trasy pro pěší.

Tyto nové dopravní koridory optimalizují také organizaci ostatních městských struktur, jako obytnou zástavbu a dosažitelnost a vnitřní konfiguraci průmyslových zón.

Na závěr několik příspěvků do další diskuse:

Při studiu předloženého diplomového projektu mi na mysli vyvstaly zhruba dvě otázky. Ta první je koncepční a týká se obsahu vlastního návrhu. Hlavní ideou projektu je eliminace funkční a prostorové bariery mezi východní a západní částí města - sjednocení Liberce. I když je tento problém z velké části návrhem vyřešen, nemohu se zbavit pocitu, zda touto intervencí nevzniká nová bariera v opačném směru, před a za nádražní budovou. Tato překážka je sice menšího měřítka, ale vyřešení výškových rozdílů mezi úrovní nádraží a tramvajovým prostupem pod kolejištěm mi není zcela jasné (existuje například v prostoru před nádražím možnost překonat na jedné úrovni tramvajový průnik?).

Druhá poznámka se týká formální stránky předloženého projektu. Nemohu se ubránit dojmu, že předložený svazek je spíše výtisk vizuální prezentace (.ppt,.pdf), která bude v druhé instanci autorem verbálně publiku vysvětlena. Postrádám daleko rozšířenější texty, vysvětlující jak urbanistickou analýzu a výzkum, hlavní principy urbanistické vize a návrhu, tak i texty (a to na prvním místě), které by celý projekt svázaly v jeden koherentní příběh. Připadá mi totiž zásadní, aby každý projekt byl sám o sobě srozumitelný, čitelný a pochopitelný, a to i pro čtenáře, kterým se autorova vysvětlení nedostane. Stejně tak logika vnitřního uspořádání projektové dokumentace není vždy jasná a vnějšmu pozorovateli pochopitelná. Zde mám na mysli jak vlastní strukturu svazku (pořadí jednotlivých prvků), tak i absenci jasných legend a vysvětlivek k jednotlivým grafickým ilustracím.

Celkové hodnocení:

Na závěr bych rád poznamenal, že přes některé kritické poznámky k projektu hodnotím tuto diplomovou práci jako zajímavou.

Revitalizace železničních nádraží a jejich okolí, aktualizace jejich programů i jejich integrace do městských struktur jsou bezesporu témata velmi důležitá a strategicky významná.

V projektu je zřetelná citlivost autorky nejen k těmto tématům, ale i celkové problematice města Liberce.

Výsledek odpovídá předem formulované ambici a zadání. Autorka svým projektem prokazuje, že si osvojila kompetence požadované pro úspěšné ukončení magisterského studia architektury.

Celkové hodnocení předloženého diplomového projektu lze podle mého názoru shrnout jako: C.

Podle našeho systému bych navrhoval 14/20, podle českého navrhuji: chvalitebně.

Gent, 14. června 2012

Jiří Klokočka, ing. akad. arch., docent urbanismu
Hogeschool voor Wetenschap en Kunst Sint-Lucas
Departement Architectuur / Master Stedenbouw en Ruimtelijke Planning
Hoogstraat 51, 9000 Gent, Belgie